

Dr. sc. Vanja-Ivan Savić, docent na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu
član Vijeća za suočavanje s posljedicama vladavine nedemokratskih režima

Predmet: **Dopunsko mišljenje** na 'Dokument dijaloga' (Temeljna polazišta i preporuke / O normativnom uređenju simbola, znakovlja i drugih obilježja totalitarnih režima i pokreta) predstavljenog u Vladi Republike Hrvatske 28. veljače 2018.

Zagreb, 1. ožujka 2018.

I.

Na sjednici Vijeća za suočavanje s posljedicama nedemokratskih režima održanoj 28. veljače 2018. jednoglasno je usvojen zaključak da Dokument predstavlja visoku razinu dijaloške kulture, te ostavlja punu slobodu svakoj osobi koja je sudjelovala u radu Vijeća da izrazi svoja vlastita dodatna stajališta. Dogovoreno je da će osobna stajališta koja pojedini članovi dostave biti priložena osnovnom Dokumentu i na taj način biti uključena u cjelokupnost dokumentacije koja proizlazi iz rada u Vijeću.

Kao član Vijeća ističem zadovoljstvo što sam imao čast sudjelovati u njegovom radu te se slažem sa pretežitim dijelom onoga što je u predstavljenom Dokumentu izneseno. Njegova najveća vrijednost jest u tome što se njime pokušava dati doprinos razvijanju kulture sjećanja ali još i važnije kulture suosjećanja koje toliko puta nedostaje u hrvatskom društvu. Sposobnost za empatiju prema 'drugima' i 'svima' odnosno prihvaćanje činjenice da su patili mnogi i na mnogim stranama trebalo bi biti prvorazredno moralno pitanje našeg društva kada je riječ o 'suočavanju s prošlošću'.

II.

Iako se u kriminalno-političkom smislu zabranama vrlo malo postiže, a kod jednog dijela populacije kriminološki gledano one mogu izazvati i suprotan učinak, valja jasno reći da ukoliko se pribjegava blanketnim zabranama obilježja nedemokratskih režima uz navođenje fašističkih, nacističkih i ustaških pozdrava i insignija, nema valjanog pravnog razloga da se na isti način to ne učini i s obilježjima komunističkog režima poput zvijezde petokrake ili srpa i čekića. Valja spomenuti da Dokument na više mjesta spominje i osuđuje razdoblje komunističkog režima u bivšoj Jugoslaviji ali bi radi pravne i logičke dosljednosti te jasne poruke sve simbole nedemokratskih režima trebalo staviti u isti rang.

Pogrešno bi bilo pomisliti da bi se zabranom uporabe komunističkih simbola također zadiralo u znanstvene, umjetničke ili pak komercijalne slobode i/ili izričaje u kojima se pojavljuje zvijezda petokraka, jer bi se to pitanje moglo riješiti dodatnom odredbom na način da se uporaba u gore navedene svrhe izuzima od zabrane. To bi primjerice bio slučaj prodaje proizvoda koji nije hrvatskog porijekla i koji sa kontekstom komunizma nema nikakve veze. U krajnjoj točki se sve ostavlja sucu, primjenjivaču prava da obzirom na činjenice i kontekst primjeni propis i vidi je li došlo do njegove povrede.

Ako je u vezi simbola poput simbola crvene zvijezde, kako se navodi u točki 1. c) (str. 28. Dokumenta), jasna njegova povijesna kompromitacija tijekom jugoslavenske komunističke vladavine, a potom oružane agresije na Republiku Hrvatsku, onda postoji prostor za njegovo svrstavanje u

kategoriju zabranjenih obilježja. Ni na koji način se ovdje ne zadire u korištenje zvijezde petokrake u kontekstu obilježavanja borbe protiv fašizma u II. svjetskom ratu u kojem su se časno borili brojni pripadnici hrvatskog i drugih naroda. U tom smislu ne bi bilo zabrana za pojavne oblike obilježavanja NOB-a, te diranja u groblja i spomenike iz tog razdoblja, što bi uostalom bilo i protiv civilizacijske baštine naše Domovine.

III.

Javlja se teza da nije moguće zabraniti primjerice zvijezdu petokraku zbog prakse Europskog suda za ljudska prava, prvenstveno u vezi s postupanjem prema Mađarskoj u predmetu *Vajnai protiv Mađarske* (2008.). Autor ovog teksta smatra tu tezu pogrešnom. Zaboravlja se da Europski sud za ljudska prava između ostalog primjenjuje i doktrinu *Margin of Appreciation* u kojem uz činjenice slučaja promatra specifičnosti pojedine zemlje i potrebu svake od članica Konvencije da štiti svoj javni poredak i osnovna načela na kojima je sazdana. U tom se smislu ne može s izvjesnošću tvrditi da bi u slučajevima izričite zabrane zvijezde petokrake u Hrvatskoj Europski sud u potencijalnom predmetu bio protiv Republike Hrvatske i njezinog zakonodavstva.

Republika Hrvatska počiva na vrijednostima Domovinskog rata, u kojem su stradali mnogi od strane onih koji su nosili zvijezdu petokraku u tzv. Jugoslavenskoj Narodnoj Armiji. Dakle, za razliku od brojnih drugih europskih zemalja koje su bile pod komunističkom vlašću, Hrvatska je proživjela brutalan rat u kojem su sudjelovale postrojbe koje su na odorama nosile zvijezdu petokraku u službi velikosrpske politike. Iz navedenog razloga valjalo bi uzeti vjerojatnim da bi Europski sud uvažio posebnost naše države i njezinog pravnog poretka čiji je identitet i postojanje prije svega zasnovano na Domovinskom ratu.

Hrvatska u tom smislu ne bi bila izuzetak, jer primjerice i Litva, članica Europske unije, uz Mađarsku, poznaje odredbu o zabrani zvijezde petokrake, te srpa i čekića.

IV.

Ako je pravo izraz volje naroda pa onda i odraz vrijednosti koje narod živi, ne bi trebalo, a u slučaju da se pribjegne zabranama, predstavljati problem da se na listu zabranjenih simbola uvrste i simboli komunističkog režima zbog svoje dvostruke negativne konotacije (razdoblje nakon 1945., razdoblje Domovinskog rata), a kvalitetnim popisivanjem iznimki riješiti moguće prijepore. Uvjeren sam da najveća većina hrvatskih građana ima svijest o tome da su stradanja ljudi postojala na mnogim stranama kroz hrvatsku povijest, pa tako i pod komunističkim režimom i crvenom zvijezdom iz nedavne povijesti čije korištenje može mnoge uvrijediti te uzrokovati bol.

U tom je smislu 'Dokument dijaloga' po mišljenju autora ovog teksta manjkav i traži dopunu.

Dr. sc. Vanja-Ivan Savić